

2014 február Esszé

Révész Sándor: Az ősszének a visszája

Az a baj, hogy Istenből csak egy van. Nemzetből meg sok. Ezért nem tud a keresztény-nemzeti kánon szerint nyugodtan nemzetben gondolkodni, aki nem akar istentelen lenni, és Istenben gondolkodni, aki nem akar nemzetietlen lenni. Tudni persze tud, csak nem nyugodtan. Mert összetarthatatlan téziseket kell hozzá összetartania. Nyugalomra csak az lelhet, kinek szellemi képességei elég gyengék ahhoz, hogy gondolkodásának őszszevisszasága észrevétlen maradjon a számára. Aki erősebb képességekkel született, annak intellektuális fogyókúrára kell fognia magát lelke nyugalma érdekében.

Nem véletlen, hogy az igazán következetes nemzetben gondolkodók, a legradikálisabb „nemzeti radikálisok” eljutnak az univerzális Isten tagadásáig, és megpróbálnak visszatérni nemzetük saját, partikuláris felsőbbrendű lényéhez. Valamikor minden résznek volt ilyen saját teremtő szelleme. Mert az emberiség önmagát egésznek tételező részekből állt. Minden törzs maga volt az univerzalitás – a maga számára. Ahogy azt Claude Lévi-Strauss és munkatársai olyan szépen leírták a Faj és történelemben, a sok-sok törzsi rész önmagát tekintette az emberiség egészének. A törzshöz tartozókat látták és nevezték embernek, a saját nyelvüket tekintették értelmes emberi nyelvnek, a többi embert nem embernek nevezték, hanem ilyen-olyan állatnak, szörnynek, ellenséges lénynek, a nyelvüket pedig valamilyen állathangnak, ugatásnak, mako-gásnak.

Akik következetesen gondolkodnak a nemzetben, „újpogányok” lesznek, és a globalizáció eredményeként tekintenek az emberiséget egyetlen teremtett közösségben összefogó kereszténységre.

A keresztény-nemzeti szellem hordozói számára ez a lehetőség nem adott. Ennélfogva számukra az önmagukhoz hű, magabiztos gondolkodás lehetősége sem adott. Ezért méltók számal-munkra. Kiváltképp méltó rá Schmidt Mária, aki ezen szellem élvonalbeli hordozói közé tartozik, s legutóbbi kötetével (Schmidt Mária: Nyugaton a helyzet változóban, Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, 2013, 190 o.) is tanúsította, hogy ez a hordozás nála is együtt jár a koherens gondolkodás igényének föladásával. Bár talán nem szükségképp olyan mértékben, amilyenben ez az ő esetében megtörtént.

Ezen szerző mélyen elítéli és a marxista baloldallal azonosítja azokat, akik valaminő „homályos” univerzális célokat, „univerzális azonosulási modelleket” a nemzeti érdekek és nemzeti identitás fölé rendelnek. (129. o.) Márai Sándor például igen határozottan képviselte ezt az elítélendő szemléletet: „Én magyar vagyok, és keresztény, de elsőbrendűen vagyok ember, s ha emberi voltom és hitem rovására követelnék – mint ahogy követelték nemrégien! –, hogy magyar és keresztény legyek, megtagadnám mindkettőt.” (A teljes napló, 1946, 85. o.)

A mai Nyugat-Európa alapproblémája Schmidt szerint, hogy ateista és materialista, „lemondani látszik a kontinens legfontosabb közös nevezőjét és gyökereit jelentő keresztényi örökségről és értékrendjéről” (23. o.). „Ahol az ateizmus és a materializmus uralkodóvá vált, mindenhol elvette az emberektől a reményt, és ezért kétségbeesésbe vezette őket.” A „jólétfüggő, ateista emberek „már gyermekeket sem akarnak szülni. A hitétől megfosztott ember ugyanis nem becsüli az életet, és ezért nem népesíti be a földet.” (22. o.) Ezt a tézist az is alátámasztja, hogy „az orosz nép hetven éven keresztül szenvedett a kötelezővé tett ateizmustól”, s ennek következtében „mára az oroszok mutatói a legriasztóbbak térségünkben”. (Ezt a szerző rosszul tudja, a térség legtöbb államában pont olyan riasztóak a mutatók, vagy még riasztóbbak. Riasztóbbak például egy kicsit Olaszországban is, nálunk is, és sokkal riasztóbbak Lengyelországban, ahol a szovjet blokkon belül a legerősebb maradt a keresztény hit és tradíció.)

A könyvben emlegetett rossz példák között ott van még Japán, a jók között pedig Izrael és az USA, ahol a nyugati világban a legtöbb gyerek születik, legkevesebb az öngyilkos, legtöbb a vállalkozó és a vállalkozás, és ez nem véletlen, hisz „ezekben az országokban a vallás még integráns része a közéletnek, az emberek mindennapjainak”. (23. o.)

Itt, mint látjuk, olyan hitről van szó, mely földi szempontok szerint üdvös. A földi élet szempontjai szólnak mellette. Éppen ezért a hit mibenléte, tartalma már nem is lényeges. Az Izraelben domináns hit, mely Jézus nevű megváltót, istenfit nem ismer, éppúgy megfelel, mint az amerikai kereszténység. Japánnak nyilván a saját buddhista-sintoista hit-hagyománya felelne meg, Kínát pedig (l. 31. o.) Konfuciusznak „a társadalmi harmóniába” vetett hite vezethetné a helyes útra. A hitnek nem a tartalma és az igazsága fontos, hanem a hagyománya. A hagyományos földi, társadalmi funkciója. Ez a hitfüggetlen hit, az Isten relativizálása jellegzetesen szekuláris és poszt-modern jelenség. Tökéletesen idegen a Szent Páltól eredő, sok évszázados keresztény hagyománytól, mely radikálisan tagadta minden hit üdvös voltát, mely nem ismerte föl Jézusban Isten fiát, a megváltót.

Míg tehát a legkövetkezetesebb nemzeti radikálisok, mint fentebb tárgyaltuk, az egyetemes Isten tagadásával emelik a részt, a nemzetet az egész fölé, addig azok, akik az egyházi intézményekkel való szembefordulást nem engedhetik meg maguknak, ezt az Isten relativizálásával, egy partikuláris kultúrában való föloldásával teszik meg.

Schmidt szerint az európai kontinens jelentős része „a marxistává vált európai értelmiség befolyására” került „posztkeresztény” állapotba. (23. o.) Hogyan lett marxista az az európai értelmiség, melynek nagy többsége nem vallja marxistának magát? Úgy, hogy a marxizmus tagadásából és ellentétéből is marxizmus lesz.

A tagadásból így: „Sokak képzelet- és gondolatvilágát az elavult marxista történelem- és világ-felfogás határozza meg, akár úgy, hogy elfogadják, akár úgy, hogy tagadják, hiszen, ahogy Ortega mondta: minden »ellenesség« csupán egyszerű, üres nem”. (40. o.) Így lehet egyenértékű Jézus imádása az USA-ban Jézus tagadásával Izraelben. (Viszont Ortegát talán mégsem kelle-e ebbe belekeverni, hiszen ő A tömegek lázadásának adott helyén éppen arról értekeznek, hogy semmit nem lehet pusztán tagadással, a történelmi időtől függetlenül elvetni – úgy, mint Schmidt a marxizmust –, mert például „a liberalizmusnak is megvolt a maga igazsága... De nem volt övé a teljes igazság és ahol tévedett, ott el kell vetnünk. Európának meg kell őriznie a maga esszenciális liberalizmusát.”)

A marxizmus Schmidtnél egyenlővé válik mindazzal, amivel szemben állt. Mindenekelőtt azzal a kapitalizmussal, amely ellen mozgósított. Egyenlővé válik a haszonelvel, amelyet Marx azonosít

tott legradikálisabban a rablással, a munkaerő eltulajdonításával; a pénz és a technika fetiszizálásával, miközben ezek fétiszjellegét éppen Marx mutatta ki, és ő hangsúlyozta a legerőteljesebben. Az ő radikális kapitalizmuskritikájának (ami tőlem meglehetősen távol áll) éppen az a lényege, hogy a kapitalizmusban minden emberi érték a haszonelv alá rendelődik. „Az USA-ból feltartóztatlanul beáramló álszent és uniformizáló, a pénz, a technika és a szabványosítás elsőbbségét hirdető felfogás igencsak hajaz arra a marxista világnézetre, amihez a huszadik századi Európát hozzászoktatták.” (47. o.) Schmidt Mária szerint tehát a kapitalista elidegenedés igenlése a tagadására hajaz.

Ezzel a radikális relativizmussal pedig elég nehéz összeegyeztetni azt a követelményt, hogy „ne ambivalensen viszonyuljunk saját értékeinkhez, életmódunkhoz. Mert az elbizonytalanodáshoz vezet, és kihat életünk minden területére.” (51. o.)

Szerzőnk úgy tudja, hogy „a marxista világszemlélet szerint a történelem egyenes vonalban megrajzolható fejlődési pálya mentén halad”. (101. o.) Ez a tudomás elég kínos. A legprimitívebb tud. szoc. tankönyvek és szemináriumi előadók is hosszasan magyarázták, hogy a történelmi fejlődés egyenlőtlen, visszaesésekkel terhes, cikcakkos és antagonisztikus ellentéteken keresztül halad.

Ha van valami, ami a marxizmussal összeegyeztethetetlen, az éppen valaminő tökéletes, végleges állapotnak a tételezése. Schmidt viszont azt állítja, hogy a kommunizmust Marx tökéletes társadalomnak tételezte, s „annak bizonyítására, hogy mindez nemcsak szükségszerű, de lehetséges is, a marxizmus megkonstruálta az ősközösségi társadalom idilli mítoszát”, s ez lett volna az »őstökéletesség« fikciója”. (102. o.) Az „őstökéletességi” mítoszok története több ezer éves, és behálózza az egész emberi kultúrát. Ezekkel a mítoszokkal speciel a marxizmus szakított a legradikálisabban, miután a társadalmak és a termelőerők fejlettsége között szoros összefüggést tételezett, ezért a legalacsonyabb termelési szinten álló társadalmat egyben a legalacsonyabbrendűnek is tekintette, mely nem a legközelebb, hanem a legtávolabb áll a kommunizmustól. Marx az ősközösségről a „nyomor közösségeként” ír, és a legkevésbé sem ad róla vonzó képet. (Az persze igaz, hogy az ősközösséget merőben spekulatív módon tételezte.)

Schmidt Mária úgy tesz, mintha soha életében nem hallott volna arról, hogy a marxizmusnak van valami köze a dialektikához, s egyáltalán soha életében nem olvasott volna egyetlen komoly sort sem a marxizmusról. Amit azért mégsem tehetünk föl arról a történésről, aki a marxista történetírás egyik legigényesebb művelőjének, Ránki Györgynek a tanítványaként, munkatársaként és pártfoglaltjaként kezdte a pályáját. Nincs az a személyes vonzerő, ami Ránkit rábírhatta volna, hogy a marxizmusról ilyen primitív butaságokat terjesztő kolléga protezsálásával blamálja magát. De azt is nehéz elképzelni, hogy mindezt jóvá hagyta volna Gramsci fordítója és jeles marxista elemzője, Betlen János, akinek a szerző külön köszönetet mond kötete elején azzal, hogy „számtalan javaslatát, kritikai észrevételét megszívleltem”.

Schmidt Mária tehát szellemi öncsonkítást hajtott végre, primitivizálta önmagát. Ez nem ismeretlen jelenség. Sok-sok nagyon olvasott, képzett, nagy szellemi kapacitással rendelkező marxistáról tudunk, aki igen alacsony szintre ereszkedve, nagyon lapos, tudását, szellemi képességeit messze alulmúló hamisításokkal és leegyszerűsítésekkel élte, amikor erre kötelezve érezte magát valaminő harci helyzet által, meggyőződésből vagy/és érdekből vagy/és félelemből. Ők ugyanolyan képtelenül feszítették túl és egyneműsítették a jobboldal kategóriáját, mint Schmidt a baloldalét. (Ahogy Schmidt besorolja a baloldalra a náciakat és a fasisztákat, úgy sorolták be ők a jobboldalra a szocdemeket és a másképp kommunistákat. Úgy lesz a náciból schmidtül szélsőbaloldali, ahogy a szociáldemokratákból lett kommunistául szociálfasiszta.) Voltak ezen mélyre sodródott kommunista entellektüelek között, akik úgy is maradtak. Mint például Révai József vagy Horváth Márton. És voltak olyanok, akiket a meg hasonlítás kiemelt ebből a szégyenteljes ál-

lapotból, mint Losonczy Géza, Gimes Miklós, Donáth Ferenc, Vásárhelyi Miklós, Hegedűs András és mások. Hosszú még az élet, Schmidt Mária is lehet még méltóbb önmagához.

„A baloldali kánon szerint 1789 és 1917 forradalmak voltak.” (105. o.) Schmidt szerint viszont nemhogy ezek, de a „baloldali kánon” többi forradalma, 1918, 1919, 1848 és 1956 sem volt forradalom. Mint látható, a szabadságpusztító és a szabadságbővítő történelmi eseményeknek egyenlő esélyük van rá, hogy Schmidtnél a nem-forradalom kategóriájába kerüljenek. Viszont egyetlen személyt sem tudnánk megnevezni, aki a felsorolt valamennyi eseményt pozitív értelemben forradalomnak tekintené, tehát megfelelne annak, ami itt baloldali kánonnak neveztetik. Ellenben Schmidt Mária hívei és eszmetársai közül sem ismerünk senkit, aki 1848-at sem, 1956-ot sem tekintené forradalomnak. Talán Mindszenty József volt az utolsó, aki így vélekedett. Ahogy Kádárék jobboldalinak, úgy Schmidt baloldalinak vél mindenkit, aki forradalomként gondol '56-ra.

A felsorolt hat valami vagy azért nem volt forradalom, mert rossz volt, vagy azért, mert jó volt ugyan, de nem az volt a lényege, hogy egy jobb társadalmi formába emelt át, hanem az, hogy a nemzeti szuverenitást szolgálta. Nem a megmozdulások egyetemes, világtörténelmi vonatkozásai az elsődlegesek tehát, ahogy, mondjuk, a „baloldali” Petőfi képzelte a világszabadságról, hanem az, ami a részre, a nemzetre mutat. Amit a márciusi ifjak tettek március 15-én, az azért nem forradalom, mert ezen ifjak „a fennálló rendszer keretein belül követeltek több jogot a magyar nemzetnek. A magyar nemzet a nemzeti önrendelkezéssel összefüggő igényei kikényszerítése érdekében fogott fegyvert.” (106. o.) Ebből két dolog következik. Az egyik, hogy mindaz, amit a 12 pont tartalmaz, s amiből a március 14–15-i bécsi és pesti események folyamánként lett törvény, nem jelent rendszerszintű változást. Nem jelent ilyet, hogy Magyarország rendi államból parlamentáris állammá vált, független kormánya lett neki, nem jelent ilyet az általános közteherviselés, a jobbagyfelszabadítás, a népképviselő, a sajtószabadság, a vallásszabadság, a tanszabadság. A másik, ami Schmidt téziséből következik: az egymással szabadságharcoló felek egyenértékűsége. Hiszen a független Magyarország ellen harcolók jelentős része éppen olyan megítélést érdemel, mint a független Magyarországért harcolók, hiszen a román, szerb, horvát, szlovák felkelőkre is igaz, hogy „a nemzeti önrendelkezéssel összefüggő igényeik kikényszerítése érdekében fogtak fegyvert”.

Schmidt egyetlen igazi forradalomról tud, arról, amit viszont a köznyelv galád kisajátítói igyekeznek mindenféle más kifejezéssel eltakarni, és ezzel még Antall Józsefet is jól félrevezették: „A fordulat, rendszerváltás, rendszerváltozás kifejezések tagadják 1989–90 korszakos jelentőségét. Bagatellizálják, hogy a kommunista diktatúrák ellen mindenhol felkelt a nép, polgárok milliói követeltek függetlenséget, a szovjet megszállás megszűnését, nemzeti önrendelkezést és liberális demokráciát. (...) ...a baloldal nyelvétől nem tudtunk még mindig megszabadulni. Ezért beszélünk 1989–90 dicsőséges, sikeres forradalmáról úgy, mintha a marxizmus történelmi haladása által meghatározott tervszerű folyamat része lett volna, egy szükségszerű rendszerkorrekció, amelyet ráadásul a reformkommunisták hajtottak végre. Ezzel a nyelvpolitikai fegyverrel tagadja el a baloldal annak az elsőprő erejű tömegmozgalomnak a jelentőségét, mely véget vetett a térségünkre kényszerített szovjet megszállásnak és ...szocialista kísérletnek.” (109–111. o.) És valóban, mást sem hallottunk a marxistáktól negyven éven át, mint hogy a szocializmusnak történelmi szükségszerűségéből magántulajdonon alapuló, liberális demokráciává kell átalakulnia...

A szerzőnek persze igaza van abban, hogy sokan gondolták az általa baloldalinak minősített körökben, hogy a szocializmus bukása történelmi szükségszerűség volt. Ám ezt gondolja és ismételteti untalan könyvében Schmidt Mária maga is. „A tény, hogy a kommunista rendszer tetsz-

halott állapotba került, a nyolcvanas évtizedtől már nem lehetett letagadni.” (113. o.) És az is szükségszerű, hogy a forradalom éppen ekkor tört ki. „Forradalmak ugyanis akkor törnek ki, amikor a régi rend már nem mutat életjeleket.” (113. o.) A forradalom tehát ebben az újszerű fölfogásban nem más, mint történelmi halottgyalázás.

Petőfiék, mint láttuk, nem voltak ilyen halottgyalázók, nem voltak forradalmárok. Kérdés viszont, hogy miként lehettek nemzeti szabadságharc harcosai, s miként harcolhattak a szabadságharcuk ellen különféle nemzetek? Ugyanis: „Az az érv, hogy a nemzetek háborús konfliktusokat generáltak a múltban, és biztosan azt teszik majd a jövőben is, nevetséges.” (129. o.) Tudniillik: „Az egészséges nemzettudat anélkül egyesít, hogy egyneműsítene, anélkül egyesít, hogy mások ellen hergelne.” (127. o.) És ezen egészséges nemzettudat erejét bizonyította „az első világháború, ahol »a nemzetközi« munkásmozgalom összefogásra felszólító felhívásai ellenére a nemzeti érzés közösségében fogtak fegyvert a »hazátlannak« tételezett proletárok.” (127. o.) Mindazonáltal még sincs igaza annak a nyugati baloldálnak, mely „hibásan a század globális összecsapásainak bűnbakjaként azonosította be a nacionalizmust. Pedig az első világháború kitörésében a sok nemzetet magában foglaló brit és orosz birodalom vagy a gyarmatosító franciával szemben az ugyancsak sok nemzetet összefogó Habsburg és Oszmán Birodalom is ott állt.” (128. o.) Ezek szerint viszont azok a proletárok mégsem a nemzeti, hanem a nemzetek feletti, birodalmi „érzés közösségében fogtak fegyvert”.

Schmidt Mária sajnos semmilyen további segítséget nem nyújt ahhoz, hogy a fenti ellentmondás látszólagosságát fölismerjük. Viszont újabb okot talál a mosolygásra egy további balos balhithben: „Ahogy a »horthyzás«, úgy az »antiszemitázás« és »rasszistázás« sem szolgál másra, mint amire egykor a »reakciós«, »trockista« vagy »osztályáruló« stigmákkal való dobálózás. Különösen a »rasszistázás« megmosolyogtató. Ennek a kifejezésnek, fogalomnak azoknál a nemzeteknél volt és van értelme, amelyek a gyarmatosítások során megtapasztalták, hogy vannak másfajta, tőlük fizikai megjelenésükben eltérő emberek, akik nem olyanok, mint ők, például feketék, sárgák, vörös bőrűek. (...) Mi azonban nem voltunk gyarmatosítók. A mi történelmi tapasztalatunkban nem volt példa az eltérő »fajok« egymás mellett élésére. Ha voltak is olyanok, akik személyesen láttak fekete vagy sárga embert, azok általában világutazók voltak, akik más kontinensekre látogattak. (...) Akikkel mi az elmúlt századok során együtt éltünk, mind fehér emberek voltak. Ezért a magyar ember nem volt soha rasszista.” (134–135. o.)

Attól tartok, ez a gondolatmenet a „horthyzás” leküzdésére nem egészen alkalmas. Tudniillik ő volt az a világutazó, aki a Habsburg Birodalom szolgálójaként és a brit birodalom csodálójaként mint tengerész beutazta a világot, és emlékirataiban élete vége felé mély egyetértéssel rögzítette, hogy a fehérek uralkodnak a kevésbé fehérek felett: „sokféle emberfajta honába nyertünk betekintést, és szokásaikról is fogalmat nyerhettünk. A fehér ember uralma az idegen földrészek és országok felett szilárdan állt, ehhez semmi kétség sem fért.”

A baloldaliakhoz hasonló tévedésben lehetett Prohászka Ottokár, Szabó Dezső, Tormay Cécile stb. stb. mellett az a sok százezer magyar is, aki az első világháború utáni hatalmas fajvédő, majd a nyilasmozgalmakban részt vett, és idegen fajként, idegen vérként, idegen testként azonosította a magyar nemzet meglehetősen fehér – legfeljebb a hajszíne szerint vörös – veszedelmét.

Ha pedig német ember, a magyarral ellentétben, esetleg mégis lehetett rasszista, bizonyára csak azért, mert volt a hazájának egy-két gyarmata, s Togóban, Kamerunban, Tanganyikában találkozhatott feketékkel.

Horthy, miként azt emlékirataiban bővebben is kifejti, lelkesedett azért, hogy a fehér ember mint gyarmatosító a maga civilizációjának és gazdaságának hatóköre alá fogja a világot. Schmidt Mária nem ilyen lelkes. Lehet, hogy azért, mert gyarmatosítás helyett immáron demokráciáról lenne szó: „A nyugati világ válságban van, mert elképzelései és céljai két évszázad folyamatos sikerszériája után most akadályokba, mégpedig komoly akadályokba ütköznek. Civilizációja, melyet univerzális értékűnek és érvényességűnek hirdetett, ma heves ellenállást vált ki a világ sok országában, amelyekre egyfajta újabb »keresztes háborúként« zúdítja rá az USA és nyomában az Európai Unió a demokráciát, az emberi jogokat, a nők felszabadítását és egyenjogúsítását, médiáját, a civil mozgalmak támogatását és persze a kereskedelem és a piac liberalizálását, azért, hogy a nyugati kultúra szájzéneke megfelelően egyeneműsítse a világot.” (12. o.) Ezek szerint mi az egykori szovjet blokk sok-sok más népével együtt azért vívtuk meg dicsőséges és egyetlen forradalmunkat 1989-ben, hogy hozzájáruljunk a világ nyugati szájz szerinti egyeneműsítéséhez.

A fentiekből az következik, hogy a demokrácia, az emberi jogok nem univerzális értékek, hanem egy adott partikuláris civilizációhoz tartoznak. Ha viszont a nemzeti önrendelkezés univerzális érték, akkor ezt civilizációk szerint különböző „rendelkezők” hordozzák. Azokban a civilizációkban, melyeknek a demokrácia felel meg, az önrendelkező közösség választások útján rendelkezik önmagával. A többi civilizációban pedig az önrendelkező közösség valamely (általában kicsiny) része rendelkezik az egészszel, ahogy az egyébként az európai rendi társadalmakban is történt, mielőtt importárúként valahonnan megérkezett volna hozzájuk a demokrácia. Nem helyes tehát a világot úgy egyeneműsíteni, hogy nemzeti önrendelkezés alatt feltétlenül a nemzet egészének önrendelkezését, vagyis a demokráciát értsük. Bizonyos nemzetek tehát akkor rendelkeznek igazán önmagukkal, ha elitjük a demokratikus választás lehetősége nélkül rendelkezik velük.

Hat esszével odébb viszont jól megkapja a magáét az a „meghatározó liberális elit”, mely „céltalan kegyetlenségnek tartja” azt, hogy az USA a világ különböző pontjain az – idézőjeles – „áldozatok”, „elnyomottak” ellen harcol, s ez az elit elveszejt, elbizonytalanítja azokat a politikusokat, akikre ennek az erőmutatásnak a kötelessége hárul. Ezen kritikai elit tehet róla, hogy „A mai amerikai közvélemény ugyanolyan ellenséges és kíméletlen velük szemben, mint amilyen a vietnami háború idején volt. Az USA-ra támadó terroristák sorsa, kényszervallatásuk jogossága, a bevetett módszerek stb. a mindennapok talk showjainak kedvelt témájává váltak...”. (51. o.)

Itt most a hellyel és az olvasó türelmével való takarékoság végett nem foglalkozom már Schmidt Mária azon tézisével, amelyekkel a holokauszt-émlékében rábízott kiemelt szerepet kiérdemelte, hogy ti. a „baloldal” mértéktelenül túlhangsúlyozza a holokauszt jelentőségét, és történelmi érdeklődése kimerül az antifasiszta harcban. Az aktuális események kapcsán ezzel mostanában sok helyen sokan foglalkoztak (többek között én is). Vári György pedig a Magyar Narancsban nemrég (2013. november 21.) kimerítően dokumentálta, miként módosultak az egykor oly buzgón „horthyzó” és „antiszemítázó” Schmidt Mária nézetei a holokausztról, az antiszizmusról, az antiszemizmusról, Horthy és az általa vezetett állam felelősségéről az idők sodrásában.

Az „esszékötet” jelentős része napjaink stratégiai kérdéseivel foglalkozik. Felidézzük a szerző iránymutató állításait.

A nyugati jóléti állam túlságosan jólétivé lett, és ez „a teljesítmény és a szorgalom fékjévé, sőt

gátjává vált” (7–8. o.), „jelentős területeken a monopóliumok javára korlátozták a piacot... bünteti az eredményt, preferálja a kudarcot. Piacképtelen vállalkozásokat támogat (az európai uniós, illetve állami források egy jelentős részével), miközben agyonszabályozza a termelő, illetve egyéb vállalatokat, amelyek tiszta piaci körülmények között sikeresek lehetnének.” (9–10. o.) És ugyanazok, akik ezt teszik „a szocialista modell... bukásából... azt a helytelen következtést vonták le, hogy a piac egyedül is képes elműködtetni a gazdaságot, az államnak teljesen vissza kell vonulnia... fel kell hagynia a piac, mindenekelőtt a pénzpiac szabályozásával.” (10. o.)

A szerző politikai ideálja viszont éppen a (pénz)piaci dereguláció atyja, a neoliberálisnak nevezett irányzat nagy protagonistája, Ronald Reagan, aki „újraépítette az amerikaiak önbizalmát és világraszóló sikerével és győzelmével meg is erősítette”. (51. o.)

Mindazonáltal ő ugyancsak bánatos amiatt, hogy „a hetvenes évektől kezdve egyre nagyobb, a kilencvenes évek óta pedig szinte kizárólagos befolyásra tett szert az a felfogás, miszerint a gazdaságot nem kell terelgetni, nem szabad irányítani... (...) Ennek a neoliberális gazdaságpolitikának egyik következményeként az évtized derekára világszerte jelentős mértékben visszaszorult az állami tulajdon aránya.” (20. o.)

A kötet több írása is foglalkozik drámai hangvételben azzal, hogy az amerikai tömegkultúra miként árasztja el a világot. Azt az észrevételt, hogy „fél évszázadon keresztül állt ellen a kettéosztott Európa mindkét fele az amerikai értékrend kritikátlan átvételének”, a szerző azzal a finom észrevétellel árnyalja a lábjegyzetben, hogy „a Coca-Cola már 1968-ban megérkezett hazánkba is”. Az amerikanizálódás sajnálatos folyamatát – véli a szerző Hoffmann Rózsával összhangban – „gyorsítja az angol nyelv világnyelvvé, vagyis globálissá válása”. (48. o.) A kötetet számos angol nyelvű idézet gazdagítja, ezeket a szerző fordítás nélkül adja közre, ami arra utal, hogy valamennyi olvasóját magától értetődően a globális angol nyelvközösség részének tekinti.

Aki eljut a kötet közepéig, megtudja, milyen jó is az a jóléti modell, amiről a könyv elején azt olvastuk, hogy milyen rossz; s voltaképpen az USA modellje a rossz, mivel nem olyan: „Más baj is van az amerikai modellel. Az USA munka és eredményközpontú felfogása, a szociális hálónak az európaival összehasonlítva igencsak kezdetleges és hiányos volta, a nagy társadalmi különbségek megléte egyaránt ellentétes az európai jóléti államok által vallott értékekkel.” S az amerikai modellhez való közelítés „visszalépést jelentene az európai viszonyokhoz képest”. (93–94. o.) Schmidt Mária óva int a jóléti rendszerek elhamarkodott korlátozásától, s a gazdasági és politikai következmények alapos megfontolására buzdít. (96. o.) Másutt meg azt olvassuk, hogy éppen az amerikai modellt veszélyezteti az európai: „az USA-t is megfertőzni látszó társadalmi egyenlőség hamis ígéretével operáló politikai üzenetek hadat viselnek a kiválóság, a kimagasló szellemi teljesítmények ellen.” (47. o.)

A fentiekből levonhatjuk azt a következtetést, hogy szerzőnk összevissza beszél, de el kell ismernünk, hogy össze is igen határozottan beszél, és vissza is igen határozottan beszél.

És azért van, amiben következetes. Abban, hogy a szegényeket etetni tilos, mert a túlzott szociális érzékenység mindenféle baj forrása. „Hozzászoktatták a legkiszolgáltatottabbakat, és ők is hozzászoktatták magukat a »kenyérhez és a cirkuszhoz«, vagyis a segélyekből való élethez, és ahhoz, hogy az ágy, a tévé és a kocsmá Bermuda-háromszögében közlekedve múlássák napjaikat, hónapjaikat, éveiket.” (11. o.) Talán azért is tartja Európa „egyik legkorszerűbb kereszténydemokrata pártjának” (178. o.) Schmidt a Fideszt, mert százezreket igyekszik megóvni attól, hogy hozzászokjanak a kenyérhez, szem előtt tartva, hogy „először a lelküket kell újraépíteniük”. (12. o.) Továbbá: „a közbiztonság szavatolása a legjobb szociálpolitika”. (25. o.)

Hogy az-é valóban, azt itt most nincs hely megtárgyalni, de mindenesetre el tudnánk képzelni, hogy egy önhibáján és önmunkáján kívüli milliárdos már csak ízlésbeli okokból is tartózkodjék az éhezők kenyérről költségeivel nem terhelt teljesítményelv heves propagálásától.

Már a fentiekből is gyaníthatja az olvasó, hogy Schmidt Mária nem tartozik Orbán Viktor kritikátlan és föltétlen hívei közé. Például mi sem áll távolabb Orbán Viktortól, mint hogy 1989–90-t forradalomként tisztelje, hiszen ő éppen azt hangsúlyozza, hogy nem a rendszer, hanem annak képviselői ellen „harcolt”, s ennek megfelelően még a rendszerváltoztatás évének sem 1989-et tekintti, amikor a diktatúra intézményrendszere összeomlott és a parlamentáris demokrácia intézményi feltételei megteremtődtek, hanem 1990-et, amikor a hatalmat gyakorlók személye megváltozott. Schmidt fölfogása teljességgel idegen az orbánizmus alapdokumentumától, a Nemzeti Együttműködés Nyilatkozatától, melynek éppen az a lényege, hogy az új rendszer két „zavaros évtized” után csupán 2010-ben született meg, és akkor vitt véghez a magyar nép a szavazófülkékben „sikeres forradalmat”.

Schmidt súlyosan elmarasztalja azokat a közszereplőket, akik 2008 óta állandóan csak a válsággal traktálnak minket. (17. o.) Nálunk a „traktálók” élén Orbán Viktor állt. Ő hirdette, hogy „válságtudat nélkül nincs válságkezelés”, „a magyar embereknek bele kell nézniük a mély kútba, és szembesülniük kell azzal, hogy valóban mekkora válságról van szó, mert így válik mozdíthatóvá az

Kapcsolódó írások:

1. **Révész Sándor: Két úr között az úr** Már nem nevezhetünk fiatalnak senkit, aki nagykorú állampolgárként élte meg...
2. **Révész Sándor: A nemzet alkímistái** Trencsényi Balázs könyve (A nép lelke, Nemzetkarakterológiai viták Kelet-Európában, Budapest,...
3. **Révész Sándor: Hátulnézet** Az élet teljességét átfogó modern diktatúrákban az irodalom úgy van,...
4. **Révész Sándor: A szisztematikus Kasszandra** „Ha ez így folytatódik, a kormányprogram és vele a koalíció...
5. **Révész Sándor: A hit és a hegymozgatás** Ferenc pápa világképe szerint sajnos a magamfajta liberálisra nincs szüksége...

Cimkék: **Révész Sándor**